

นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิโรจน์ บุญเย็น

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

PROMOTION AND CONSERVATION OF LOCAL WISDOM PUBLIC POLICY OF
PAGAH TRIBE, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

Wirot Bunyen

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2017

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิโรจน์ บุญเย็น

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

PROMOTION AND CONSERVATION OF LOCAL WISDOM PUBLIC POLICY OF
PAGAH TRIBE, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

Wiroth Bunyen

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2017

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Independent Study Certificate
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Independent Study Title Promotion and Conservation of Local Wisdom Public Policy Of Pagah Tribe, Prachuap Khiri Khan Province

Researcher Mr.Wirot Bunyen

Major Innovative Public Administration and Management

Advisor Assoc. Prof. Pensri Chirinang, Ph.D.

Rajamangala University of Technology Rattanakosin Approved this Independent Study in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Public Administration

..... Director of College of Innovation Management
(Mr.Rapee Moungnont)

Independent Study Committee

..... Chairperson
(Asst. Prof. Chanthana Inthachim, Ph.D.)

..... Member
(Chompoonuch Hunnark, Ph.D.)

..... Member
(Assoc.Prof. Pensri Chirinang, Ph.D.)

ชื่อการค้นคว้าอิสระ	นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ชื่อผู้วิจัย	นายวิโรจน์ บุญเย็น
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉรินัง
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษานโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ประชาชนผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ากี่เอว และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาของชาติในทุกกระดับ และการยกย่องให้ความสำคัญกับประชาชนชาวบ้าน 2) แนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การรื้อฟื้นและถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้ากี่เอวจากประชาชนชาวบ้าน

คำสำคัญ : นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ชนเผ่าปาเกอญอ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

Independent Study Title	Promotion and Conservation of Local Wisdom Public Policy Of Pagah Tribe, Prachuap Khiri Khan Province
Researcher	Mr.Wirot Bunyen
Degree Sought	Master of Public Administration
Advisor	Assoc. Prof. Pensir Chirinang, Ph.D.
Academic Year	2017

Abstract

This research aimed (1) to study the promotion and conservation of local wisdom public policy of Pagahtribe, Prachuap Khiri Khan Province 2) to study appropriate approaches for promotion and conservation of local wisdom public policy of Pagah tribe.

This research is qualitative research. Data were collected using in-depth interviews, group discussion and observation by the 17 community leaders, specialist waist loom, and staff of Prachuap Khiri Khan Provincial Cultural Office. Inductive analysis was interpreted.

The research findings were as follows: 1) the promotion and conservation of local wisdom public policy is a foundation and an important driving force in human development and economic, political, social, cultural and environmental development. The public policy brings wisdom to the national education by select the subject and the learning process into the education system, including education in the school, outside school education and should be praised for its importance "philosopher" and encourage them to play an active role in transferring wisdom in education at all levels and systems, and the direction of thinking learning and life style and 2) I appropriate approaches for promotion and conservation of local wisdom public policy should be revived by the succession of experts to collect knowledge, then the knowledge transfer to students in the community continues. It is a way for young people in the community to learn the culture of waist looms to remain and appreciate the loom, and together we conserve the weaving of the waist of the Pago Group to stay with the community. Although there is a flow of cultural influences from the lowland people and other national cultures. Into the area.

Keywords : Pagah tribe, Conservation of local wisdom, Wisdom of loom.

Advisor’s Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของ รศ.ดร.เพ็ญศรี นิรินัง อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อีกทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนกระทั่งการศึกษาอิสระสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านในการสัมภาษณ์และให้ข้อมูล

สุดท้ายขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้ชีวิตและสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปริญญาโท ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาสำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน

วิโรจน์ บุญเย็น
พฤษภาคม 2560

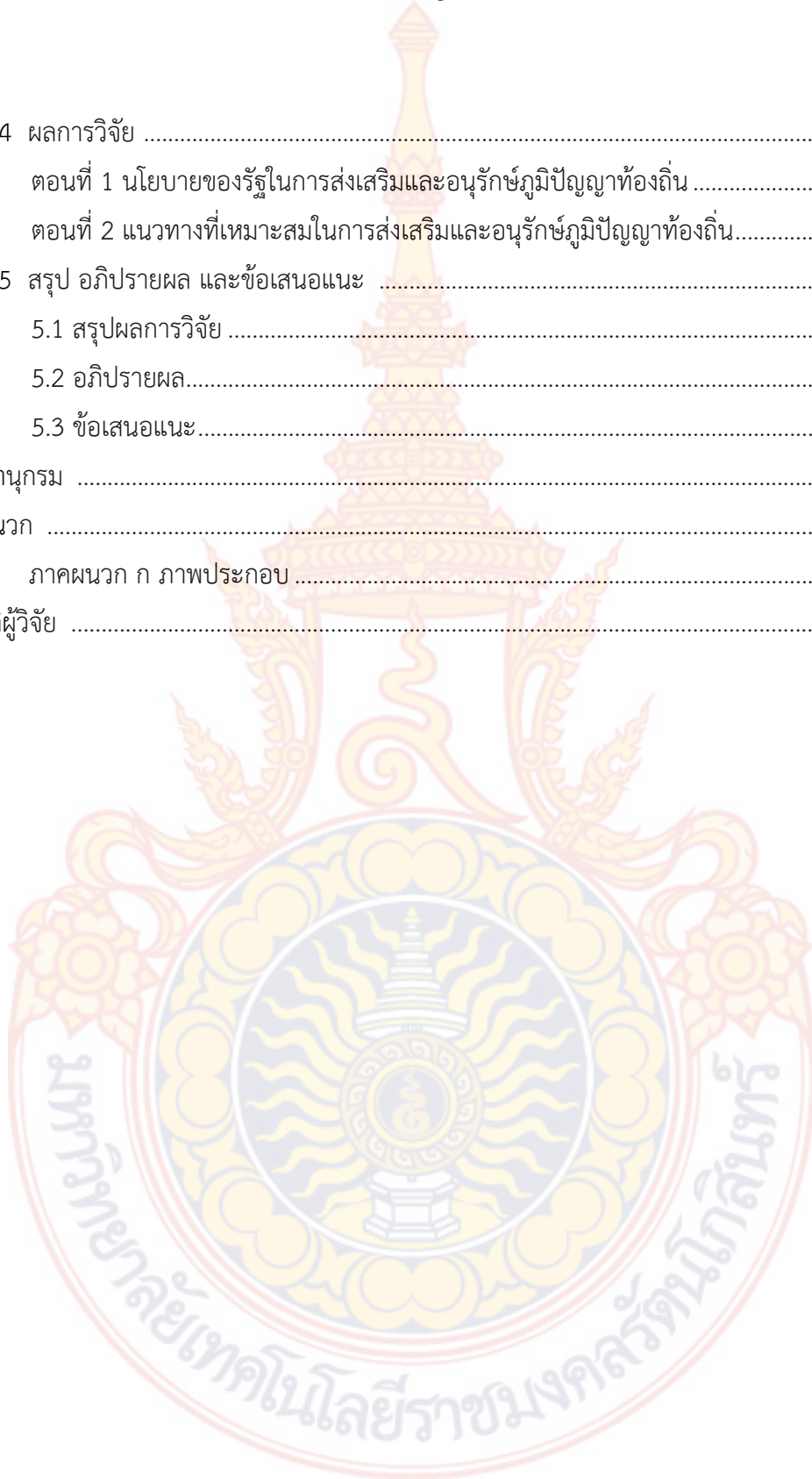

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.5 คำนียามศัพท์เฉพาะ.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	
2.1 แนวคิดนโยบายในการส่งเสริมและอนุรักษ์.....	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี.....	10
2.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรม.....	12
2.4 ประเพณี.....	13
2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	14
2.6 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	17
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	23
3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย.....	24
3.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
3.4 วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	24
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
3.6 การตรวจสอบข้อมูล.....	25
3.7 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ตอนที่ 1 นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	29
ตอนที่ 2 แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	34
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	36
5.2 อภิปรายผล.....	37
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	41
บรรณานุกรม	43
ภาคผนวก	45
ภาคผนวก ก ภาพประกอบ	46
ประวัติผู้วิจัย	57

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ก.1 คำทักทายของประเทศเพื่อนบ้าน.....	47
ก.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”	47
ก.3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวงบ้านโคนมพัฒนา”	48
ก.4 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวงบ้านโคนมพัฒนา”	48
ก.5 โรงทอผ้ากี่เอว แห่งที่ 1	49
ก.6 โรงทอผ้ากี่เอว แห่งที่ 2	49
ก.7 หมู่บ้านชนเผ่าปาเกอญอ ที่ในหลวง ร.9 เคยเสด็จมา	50
ก.8 ผู้นำชุมชน และชาวบ้านผู้สืบทอดการทอผ้ากี่เอว.....	50
ก.9 ผู้นำชุมชน และปราชญ์ผู้ถ่ายทอดการทอผ้ากี่เอว.....	51
ก.10 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 1	51
ก.11 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 2	52
ก.12 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 3	52
ก.13 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 4	53
ก.14 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 5	53
ก.15 ตัวอย่างเสื้อผ้าทอกี่เอว.....	54
ก.16 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ และผู้สืบทอดการทอผ้ากี่เอว	54
ก.17 อาคารเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ราชินีนาถ.....	55
ก.18 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านป่าละอู.....	55
ก.19 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านป่าละอู.....	56

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมของประเทศชาตินั้นๆ และบ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน ซึ่งแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ อันสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่ายเป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ โดยสร้างคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งยังดำรงความเป็นชาติพันธุ์

ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกกลืนหายลบเลือน เพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่สืบสานทำนุบำรุงให้เจริญงอกงามจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมตามยุคสมัย การเผยแพร่วัฒนธรรมข้ามชาติ และการก้าวล้ำของเทคโนโลยีที่สามารถรับรู้ข่าวสารกันได้ทุกมุมโลกผ่านทางสังคมออนไลน์ที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งโทรทัศน์ นิตยสาร บุคคลและสื่อบันเทิงอื่นๆ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยขาดการเลือกสรรกลั่นกรอง ถึงแม้ว่าหลายองค์กรหลายหน่วยงานต่างก็พยายามเผยแพร่ อนุรักษ์ ส่งเสริมให้คนไทยเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมชาติ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้คนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่นหันมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของตนได้เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จาก กระแสความนิยมวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาติเกาหลีใต้ ซึ่งได้รับความนิยมจากคนไทยทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจอยากเรียนรู้วัฒนธรรมเกาหลีที่แฝงไว้ในลักษณะของการท่องเที่ยว อาหาร การแต่งกาย ภาษากาย ภาพยนตร์ เพลง ท่าทางการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เกิดการเลียนแบบ การเลียนแบบดารา นักร้อง กลายเป็นกระแสค่านิยมในกลุ่มวัยรุ่น หรือที่เรียกกันว่า K-POP (Korean Popular Culture) จนวัฒนธรรมเหล่านี้มีอิทธิพลส่งผลในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต ทำให้วัยรุ่นบางคนอับอายที่จะแสดงออกในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน อีกทั้งไม่กล้าแสดงออกถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยยึดถือปฏิบัติ ด้วยเกรงว่าจะถูกกลุ่มเพื่อนมองว่าเชย ไม่ทันสมัย ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่ให้เข้ากลุ่ม สถานการณ์ดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่น่าห่วงใย เพราะเป็นวิกฤติทางอัตลักษณ์ที่ทั้งบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ต้องร่วมมือแก้ไขปัญหาในรูปแบบการบูรณาการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอาจนำไปสู่การล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และการล่มสลายของชาติ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในฐานะตัวแทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และมีภารกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 80 (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคี และการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 11 (3) วางแนวทางและประสานนโยบายและแผน เพื่อความร่วมมือและการปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ ในหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาติ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ (4) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ (5) ควบคุมและหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ และมาตรา 18 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมจัดกิจกรรมขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอดและเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม (ที่มา : http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=2, 11 Nov, 2017)

ผู้วิจัยต้องการอนุรักษ์ และดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมประเพณีการทอผ้ากี่เอว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาและวิถีชีวิตโดยยึดเป็นอาชีพของชาวบ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์การทอผ้ากี่เอวไม่ให้สูญหายไป โดยการอนุรักษ์และสืบทอดผ่านกระบวนการจัดเก็บรวบรวมความรู้ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาและคงอยู่ตลอดไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ เป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ ควรดำเนินการอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษานโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้
ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

1. ด้านนโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ
2. ด้านแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักๆ ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประชาชนผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ากี่เอว

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่ทอผ้ากี่เอวเป็นอาชีพ

กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ หมายถึง สถานที่ที่ได้เข้าไปทำการศึกษาในเรื่องของภูมิปัญญาการทอผ้ากี่เอว การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ากี่เอว ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ากี่เอว ได้แก่ หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงชนเผ่าปาเกอญอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ถึงตุลาคม 2560 รวมระยะเวลา 1 ปี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนสืบทอดกันมาทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม
2. ศาสนา หมายถึง แบบแผนความเชื่อที่ตอบสนองความศรัทธาของสังคม
3. ศิลปะ หมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์เห็น โดยเฉพาะหมายถึง วจิตรศิลป์
4. ขนบธรรมเนียม หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติและ การกระทำกิจกรรมที่สืบทอดต่อกันมาในวิถีชีวิตและสังคมของชุมชนนั้นๆ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2555, หน้า 47)
5. เผ่าปาเกอญอ หมายถึง กลุ่มกะเหรี่ยงชาติพันธุ์หนึ่ง เดิมอาศัยอยู่แถวบริเวณแม่น้ำสาละวิน ของประเทศพม่า ต่อมาได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทย มีภาษาพูดเรียกว่าภาษากะเหรี่ยง จัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต
6. ผ้ากี่เอว หมายถึง การทอผ้าด้วยเครื่องทอขนาดเล็ก โดยใช้เข็มขัดคาดหลังหรือสายคาดหลัง อาจทำด้วยผ้า ผืนหนัง หรือเชือกที่มีความแข็งแรง การทอผ้ากี่เอว จะใช้เสาแข็งแรง จำนวน 4 เสา เพื่อตั้งเส้นด้ายยืนให้ตั้ง แต่การทอผ้ากี่เอวใช้การขยับเคลื่อนตัวของผู้ทอ บังคับเส้นด้ายยืนให้ตั้งหรือหย่อนได้ตามต้องการ

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากประสบการณ์อันเฉลิยวฉลาดของชาวบ้าน รวมถึงความรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านหรือท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุงประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม

8. การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา หมายถึง การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการการบอกเล่า บรรยาย อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปของคำพูด โดยผู้ถ่ายทอดจะเตรียมเนื้อหาที่จะพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้รับฟังและจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่างๆ ที่ได้รับฟังตามไปด้วย รวมไปถึงการสาธิตเป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้ถ่ายทอดแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอกหรือ อธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวิธีการ ขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ การสาธิตที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การสาธิตวิธีการและการสาธิตประกอบการบรรยายการปฏิบัติจริง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงนโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ
2. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าก็เอว
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ทราบถึงประโยชน์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 แนวคิดนโยบายการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.4 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.1 แนวคิดนโยบายในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญา

เพื่อพัฒนาการวัฒนธรรม โดยใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ มีประโยชน์เกื้อกูลต่อการพัฒนาการศึกษา พัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม สร้างและจรโลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และมีวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่อย่างเชื่อมั่นบนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รวมทั้งสามารถรักษา พัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในบริบทของสังคมโลกอย่างสันติสุข

1. นโยบายการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การทำนุ บำรุง รักษา พื้นฟู พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมโลก

เป้าหมาย

1. มีการรักษารวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ

2. มีการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย และภาพลักษณ์เมืองที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติและประจำท้องถิ่น รวมทั้งสภาพแวดล้อม

3. มีการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทยบนรากฐานความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมโลก

4. มีระบบการเฝ้าระวังการนำภูมิปัญญาศิลปะและวัฒนธรรมไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
มาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ตลอดจนวัฒนธรรมเฝ้าชน และวัฒนธรรมประจำชาติทุกสาขาอย่างทั่วถึง

2. ผลิตตำรา สื่อการเรียนการสอน เกี่ยวกับงานศิลปะไทยชั้นสูง โบราณราชประเพณีไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยชั้นสูง

3. สำรวจ จัดทำทะเบียนบัญชีและจัดลำดับความสำคัญ โบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมทั้งการจัดทำคู่มือการทำนุ บำรุง รักษา ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เพื่อการจัดทำแผนทำนุ บำรุง สงวนรักษาและพัฒนา ได้อย่างเป็นระบบ

4. ทำนุ บำรุง รักษา ควบคุม ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ เช่น ย่านการค้า ตลาดและศูนย์การค้าพาณิชย์ของเมืองในอดีต เป็นเขตประวัติศาสตร์ บูรณะ ปรับปรุง และพัฒนาโบราณสถานให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองปัจจุบัน โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย เร่งระบบการจัดหาทุนพิเศษเพื่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม

5. ให้มีการควบคุมและส่งเสริมการสร้างอาคารของรัฐย่านประวัติศาสตร์ ให้คงภาพลักษณ์ของความเป็นไทยและท้องถิ่น รวมทั้งการคงรักษาสภาพแวดล้อม

6. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ที่กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการและทักษะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยทุกประเภท รวมทั้งการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก

8. ส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นให้มีอำนาจในการจัดการภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน รวมถึงการเฝ้าระวังมิให้มีการนำเอาภูมิปัญญา ศิลปะและวัฒนธรรมไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

2. นโยบายการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การปลูกฝัง สืบสาน เผยแพร่ แลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของคนในชาติ

เป้าหมาย

1. มีการบรรจุองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆและวัฒนธรรมประจำชาติไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ให้วัฒนธรรมผสมผสานกลมกลืนกับวิชาการสาขาอื่นๆ ทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อบุคคลครอบครัว ชุมชน สังคม
2. มีการพัฒนาระบบการให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ
3. มีการสืบสานและนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม บนรากฐานความเป็นไทยที่สอดคล้องกับสังคมโลก
4. มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาพลักษณ์เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติกับนานาชาติ

มาตรการ

1. ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับรากฐานศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติและของโลก โดยบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมตลอดจนวัฒนธรรมของเผ่าชนไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ทุกระดับและประเภทการศึกษา
2. พัฒนาระบบการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของถิ่นและของชาติ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ทัวถึง
3. สนับสนุน ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน สมาคม มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทยบนรากฐานของเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งการใช้วัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานในการดำรงชีพ
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและถ่ายโอนความรู้ซึ่งกันและกัน
5. จัดให้มีทูตวัฒนธรรมไทยประจำในต่างประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวและทำความเข้าใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชนชาตินั้นๆ
6. ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น วัดไทยที่อยู่ในต่างประเทศ เพื่อเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย

7. ให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานวัฒนธรรมทุกรูปแบบในสื่อทุกชนิด อย่างต่อเนื่อง กว้างขวางและทั่วถึง

8. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยใช้ศิลปะและวัฒนธรรม และกีฬาไทย เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3. นโยบายการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัดการผลิตและพัฒนาบุคลากร นักวิชาการ ช่างพื้นบ้าน ช่างศิลปะไทย ช่างศิลปะชั้นสูง อาสาสมัคร และผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม ให้สามารถสืบสานมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

เป้าหมาย

1. บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครด้านศิลปะ วัฒนธรรม ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ทั้งด้านวิชาการและเทคนิค ให้สามารถสืบทอด สร้างสรรค์ งานด้านศิลปะ และวัฒนธรรม

2. มีบุคลากรทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิ ด้านสถาปัตยกรรมไทยช่างสิบหมู่ นาฏศิลป์ดนตรี และอื่นๆ ซึ่งกำลังจะเป็นปัญหาวิกฤตของชาติเพิ่มมากขึ้น

3. คนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคต ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติคุณอย่างกว้างขวาง

มาตรการ

1. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการฝึกอบรมบุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัคร ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง เพื่อการเพิ่มวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์งานด้านวัฒนธรรม

2. สนับสนุนให้มีเวทีเผยแพร่ แลกเปลี่ยนงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบหลากหลาย เพื่อให้บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครทางศิลปวัฒนธรรม เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาเทคนิคต่างๆ มาปรับใช้กับงานทางศิลปะและวัฒนธรรม

3. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิ สถาปัตยกรรมไทย ช่างสิบหมู่ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษาให้เป็นกรณีพิเศษ

4. พัฒนาสถาบันเฉพาะทางเพื่อสอนศิลปะไทย เช่น วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และอื่นๆ ถึงระดับปริญญาตรี

5. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติภูมิของบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม ที่สร้างผลงานดีเด่นศิลปะและทางวัฒนธรรม

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกสรรคนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม ทางด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณ โดยผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง

4. นโยบายการบริหารและการจัดการ การวัฒนธรรม

เร่งรัดพัฒนาการบริหารและการจัดการ เพื่อให้บทบาทการดำเนินงานของหน่วยงานทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความชัดเจนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมทั้งกระจายอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และมีการระดมทรัพยากร การลงทุนทางวัฒนธรรม ระหว่างภาครัฐ เอกชนอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง

เป้าหมาย

1. องค์กรบริหารงานวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น มีบทบาทการทำงานที่ชัดเจน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน
2. มีการกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม
3. มีอาสาสมัครและองค์กรภาคเอกชน ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติเพิ่มมากขึ้น
4. มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรม ทั้งภาครัฐและเอกชน

มาตรการ

1. ปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการของสถาบันส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้ทันสมัย ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถานและการพิพิธภัณฑ์
2. กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้มีความชัดเจน
3. จัดระบบและเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรม
4. กระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ดำเนินงานวัฒนธรรมให้หน่วยงานระดับท้องถิ่น ภูมิภาค อย่างเป็นรูปธรรม
5. รณรงค์ให้เบญจภาคีทางวัฒนธรรม ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรภาครัฐ เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรม
6. รณรงค์ให้ภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและสนับสนุนกองทุนวัฒนธรรม

สรุปแนวคิดนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและอนุรักษ์คือต้องมีการบูรณาการความร่วมมือ และส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการสืบค้นรากวัฒนธรรม นำสู่การสืบสาน ต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา การท่องเที่ยว และการสร้างสรรค์โดยมีตัวอย่างมาตรการหรือแนวทางในการดำเนินงานตาม ประเด็นนโยบายที่สำคัญ อาทิ 1) ส่งเสริมสนับสนุน

ให้เด็ก เยาวชนและประชาชน มีโอกาสในการสืบค้น และเรียนรู้รากวัฒนธรรม มี พื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ ปัจจุบัน รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการการสืบสาน ต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา การท่องเที่ยว และการ สร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์อารยธรรมที่ดงามสู่วิถีชีวิตและสังคมคุณภาพ 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการนันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดการ เรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณธรรม เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่าง สร้างสรรค์เข้าใจถึงคุณค่า ซาบซึ้งในความสุนทรีย์ของศิลปะ 3) เสริมสร้างและพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทั้งวิถีชีวิตและ สื่อทุกประเภทที่มีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งจัด สื่อที่เป็นภัยต่อสังคม ขยายสื่อดีเพื่อน ำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างเท่าทันสถานการณ์ 4) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การวิจัยและพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน เพื่อพัฒนา ศักยภาพการแข่งขันของประเทศบนฐานวัฒนธรรม 5) อำนวยความสะดวก พัฒนาศักยภาพและเสริมความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายให้สามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) บูรณาการ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนและ ส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟู สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่และแลกเปลี่ยนทางศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งในและต่างประเทศ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี

ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

ไทเลอร์ และฮัท (Horton and Hunt) (1976, หน้า 87) กล่าวว่า “วัฒนธรรม คือทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งได้มาจากการเรียนรู้ของสังคมและสมาชิกได้มีส่วนร่วม ในการใช้สิ่งนั้นๆ สมาชิกจากสังคมจะได้รับวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมและเขาอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลังต่อไป”

นิตยา บุญสิงห์, 2546, หน้า 65 (อ้างถึงใน Sir Edward, 1998, หน้า 88) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ในหนังสือ Primitive Culture (1871) ไทเลอร์ได้คำจำกัดความของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า วัฒนธรรม คือ “ผลรวมของระบบความรู้ความเชื่อศิลปะจริยธรรม กฎหมายประเพณีตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม”

นียพรธน (ผลวัฒน์) วรรณศิริ, ม.ป.ป., หน้า 33 (อ้างถึงใน Kroeber, 1999, หน้า 265) และ ไคลด์คลักคอน (Clyde Kluckhohn) ได้สำรวจงานเขียนทางด้านมานุษยวิทยาและพบว่านักมานุษยวิทยา ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมต่างกันออกไปกว่า 100 ความหมาย โดยส่วนใหญ่แล้วคำจำกัดความของวัฒนธรรมจะเน้นถึงระบบความเชื่อ (belief system) และค่านิยมทางสังคม (social values) วัฒนธรรมมิใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของ

มนุษย์วัฒนธรรมคือ กฎระเบียบหรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับวัฒนธรรมคือวิถีชีวิต (way of life) ของคนในสังคม

พระยาอนุমানราชชน (2515, หน้า 103–104) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญในวิถีแห่งชีวิต ของส่วนรวม ที่ถ่ายทอดกันได้เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรม คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็น ประเพณีกันมา

วัฒนธรรม คือความคิดเห็น ความรู้สึกความประพฤติและกิริยาอาการหรือ การกระทำใดๆ ของ มนุษย์ในส่วนรวมลงรูปพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษาศิลปะ ความเชื่อระเบียบ ประเพณีเป็นต้น

นิตยา บุญสิงห์, 2546, หน้า 65 (อ้างถึงใน Benedict, 1998, หน้า 78) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Patterns of Culture สรุปสาระได้ว่าวัฒนธรรมเกิดจากความพยายามของมนุษย์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่มนุษย์ประสบในชีวิตประจำวัน มนุษย์ต่างเผ่าพันธุ์ จะเลือกสรรวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้แตกต่างกัน ยังผลให้ลักษณะของพฤติกรรมของมนุษย์เผ่าพันธุ์ต่างๆ เหล่านี้ไม่เหมือนกัน ลักษณะของพฤติกรรมจะ ได้รับการเลือกสรรและพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ จนกลายมาเป็นแบบแผน (Pattern) ซึ่งมนุษย์ส่วนใหญ่ใน สังคมยอมรับว่าดีงามและถือปฏิบัติสืบทอดกันมา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545, หน้า 25) ได้ให้ความหมายว่าวัฒนธรรมเป็น วิธีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดใน สถานการณ์ต่างๆ สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับ สังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิดวิธีการโครงสร้างทาง สังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายความว่า สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรม วาจา ท่าทาง กิจกรรม และผลิตผลของกิจกรรมที่มนุษย์ในสังคมผลิตหรือปรับปรุงขึ้นจากธรรมชาติ และเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการคัดเลือก ปรับปรุงและยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็นทั้ง ลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคน ลัทธิ ความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารการกิน เครื่องใช้ ไม้สอย ศิลปะต่างๆ ตลอดจนทั้งการประพฤติปฏิบัติในสังคม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช (2542, หน้า 23–25) ได้ให้ความหมายว่า

“วัฒนธรรม” หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความ กลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2532, หน้า 45) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” คือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งต้นแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจคุณธรรมลักษณะนิสัยแนวความคิดและสติปัญญาออกมาจนถึงท่าทีและวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของคน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ท่าทีการมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม ถ้าพูดให้เข้าใจง่าย วัฒนธรรมเป็นทั้งการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ภูมิธรรม ทั้งหมดที่ได้ช่วยมนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อกันมาได้และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้

ทัวทอน (Turton. 1984, หน้า 25) ในปัจจุบันวัฒนธรรมชาติเริ่มจะหาเอกลักษณ์ไม่ได้อีกแล้ว เพราะไม่ใช่สิ่งที่มีมาตามธรรมชาติและสะท้อนวัฒนธรรมที่เป็นจริง จึงไม่มีผู้รู้สึกเป็นเจ้าของ ที่จะหวงแหนเอาไว้อีกทั้งยังถูกอิทธิพลของกระแสวัฒนธรรมภายนอกอีกด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2545, หน้า 25) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2545 ได้ให้ความหมายว่าวัฒนธรรม หมายถึงพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และรวมใช้อยู่ในหมู่ของตน

สรุปความหมายของวัฒนธรรมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา นับตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะการจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้มนุษย์จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและจะต้องรู้จักควบคุมความประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นวัฒนธรรมคือคำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดค้นขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

2.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

องค์ประกอบของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นผลจากความคิดความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม วัฒนธรรมจึงมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. องค์วัตถุมีรูปร่างสามารถจับต้องได้เรียกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรอุตสาหกรรมและทางวัฒนธรรม เช่น คนโท จาน ถ้วย และมีดตลอดจนผลิตผลทางด้านศิลปกรรม เช่น ภาพเขียน รูปปั้น เป็นต้น ส่วนองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง แต่เป็นเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ ได้แก่ ภาษา และตัวเลข เป็นต้น

2. องค์กร (Organization) หมายถึง กลุ่มที่จัดระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ ได้แก่ สถาบัน สมาคม หรือสโมสร ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบและระบบ คือ มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับ มีวิธีดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีวัตถุประสงค์อย่างแน่นอน องค์กรที่เล็กที่สุดคือครอบครัว และองค์กรที่ใหญ่ที่สุดคือองค์กรสหประชาชาติ

3. องค์กรพิธีกร (Usages) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประเพณีโกนผมไฟ พิธีการสมรส พิธีที่ตั้งศพ พิธีการนั่งโต๊ะรับประทานอาหารและการแต่งกาย เป็นต้น

4. องค์กรคติ (Concepts) ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว ความคิดในเรื่องระบบเศรษฐกิจ ความเข้าใจในเรื่องของมนุษย์และอุดมการณ์ (คือแผนการตามความคิดของตน)

สรุปองค์ประกอบของวัฒนธรรมคือผลจากการที่มนุษย์ได้เข้าไปควบคุมธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม ระบบความเชื่อ ศิลปกรรมต่างๆ ค่านิยม ตลอดจนวิทยาการใหม่ๆ ทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ให้ตอบสนองรองรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันกับสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นจึงควรจะเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่รวมกันแล้วทำให้เกิดรูปแบบของวัฒนธรรมขึ้นมา

2.4 ประเพณี

ความหมายและประเภทของประเพณี

สุพัตรา สุภาพ (2522, หน้า 25) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเพณีว่า ประเพณี หมายถึงแบบความเชื่อความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศิลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาตั้งแต่อดีต

ลักษณะสำคัญของประเพณีเป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือกันมานานจนกลายเป็นความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมาและมีอิทธิพลถึงปัจจุบัน

พระยาอนุমানราชธน (2523, หน้า 48) ได้กล่าวถึงประเพณีว่า ประเพณี คือความประพฤติของชนหมู่หนึ่งในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันถ้าใครในหมู่ประพฤติดอกนอกแบบก็ผิดจารีต

สุพัตรา, 2522, หน้า 26 (อ้างถึงใน แรตคลิฟฟ์, 1999, หน้า 54) ได้เขียนหนังสือเรื่อง The Andaman Islanders สรุปสาระได้ว่าโครงสร้างของสังคม หรือความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยดูจากหน้าที่ของพฤติกรรมต่างๆ ว่ามีส่วนช่วยในการสร้างความเป็นปึกแผ่น และรักษาความสมดุลของสังคมได้ และยังได้อธิบายถึง พิธีกรรม ความเชื่อและเทพนิยายต่าง ๆ ของชาวอันดามันว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนา ซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม พิธีกรรมช่วงเสริมสร้างอารมณ์ร่วม (Collective Emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติกรรมของสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณีกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยบำรุงรักษาความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกสังคม ส่วนการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจนั้น เป็นหน้าที่รองลงมาของพิธีกรรม จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า ประเพณี หมายถึง ความประพฤติของคนในสังคม เช่น

ค่านิยม ความเชื่อ ศีลธรรม จารีต ที่ถือเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันและปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปความหมายของประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ถ้าคนใดในสังคมนั้นๆ ผ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมนั้นระดับประเทศชาติ มีทั้งประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน และมีผิดแปลกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น แต่โดยมากย่อมมีจุดประสงค์และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่เสริมเติมแต่งหรือตัดทอนไปในแต่ละท้องถิ่น สำหรับประเพณีไทยมักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาและพราหมณ์มาแต่โบราณ

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญา

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2536, หน้า 32) อธิบายว่าภูมิปัญญา หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบทอดมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้ การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นการนำเอาทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเป็นเอกลักษณ์สากลที่หลายๆถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชาวบ้าน เช่น การประกอบประเพณีพิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจรู้สึกอบอุ่นไม่โดดเดี่ยว ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกถือว่าเป็นพลังทางศีลธรรม โดยทั่วไปภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือ สร้างสำนึกในหมู่คณะสูงทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ

วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล (2542, หน้า 41) กล่าวถึง ภูมิปัญญาว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ซึ่งมองว่าคนในชุมชนมีความสามารถ มีสติปัญญา เป็นสิ่งที่ควรจะรักษาไว้หรือมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และคนในท้องถิ่นต้องมีความตระหนักในการที่จะรักษา นอกจากนี้ระบบการศึกษาต้องมีการกระจายลงสู่ท้องถิ่นมากขึ้น เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้สองทาง คือ การเรียนรู้จากตนเองเป็นการเรียนรู้ภายในชุมชนหรือการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการเรียนรู้จากส่วนกลางเป็นการเรียนรู้จากภายนอกชุมชนและนอกประเทศ ควรเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับชุมชนเสริมสร้างสติปัญญา เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะให้ความรู้ต่างๆ กลับมาเป็นทุนของสังคมและชุมชนต่อไป

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น คือความรู้ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นเป็นสมบัติทางวิทยาอันหลากหลาย ซึ่งชาวบ้านได้สั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์ และจัดระเบียบประสบการณ์นั้นเป็นหมู่เป็น

พวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และได้ใช้ประโยชน์ และประพาสสืบต่อกันมาในหมู่ชนชาวบ้านหลายชั่วอายุคน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นนี้ โดยทัศนคติปัจจุบันอาจคิดเห็นว่าเป็น “ปรัมปราวิทยา” ซึ่งแตกต่างจากความรู้ที่เรียกในปัจจุบันว่า ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งเมื่อมองย้อนยุคเข้าไปในอดีตกาลก็ จะพบว่า ชนชาวบ้านในแต่ละรุ่นๆ ต่อมาก็ได้อาศัย “ปรัมปราวิทยา” ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชนชาวบ้านนั่นเองเป็นเครื่องประคับประคองเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่ได้มาจนทุกวันนี้ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้จึงเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมที่พัฒนาคนไปเป็นชาวเมือง และสามารถสถาปนาวัฒนธรรมชาวเมืองขึ้นได้ ก็ด้วยรากฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นเกื้อหนุนขึ้นไปเป็นตามลำดับ (จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์, 2543, รายงานการประชุมผู้ปฏิบัติงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น)

อบเชย แก้วสุข (2543, หน้า 62-63) กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยว่า (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ค้นคว้ารวบรวมและจัดเป็นความรู้ ถ่ายทอดปรับปรุงจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่รุ่นหนึ่ง จนเกิดผลิตผลที่ดึงดูดงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตได้ แต่ละหมู่บ้านแต่ละชุมชนไทยล้วนมีการทำมาหากินที่สอดคล้องกับภูมิประเทศ มีผู้นำที่มีความรู้ มีฝีมือทางช่างสามารถคิดประดิษฐ์ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาของบ้านได้ ผู้นำเหล่านี้เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทย” ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่องงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาที่มีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 19 (2545, หน้า 9-12) อธิบายว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน (popular wisdom) หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้เรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่างๆ ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์วิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนอื่น ความสัมพันธ์กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ เป็นความรู้ที่มีคุณธรรมสอนให้เคารพผู้อื่น เคารพธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลาย รวมถึงความรู้ในเรื่องของการทำมาหากิน เช่น การทำนาทำไร่ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ การทำเครื่องมือการเกษตร นอกจากนั้นยังมีการรักษาโรคแบบพื้นบ้านจะด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ การใช้สมุนไพร การนวดและวิธีการอื่นๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันด้วย ได้แก่

1. การอนุรักษ์ (conservation) คือ การรักษาความรู้ที่ดั้งเดิมเช่น ประเพณีต่างๆ หัตถกรรมและคุณค่าหรือการปฏิบัติตน เพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม

2. การฟื้นฟู (rehabilitation) คือ การรื้อฟื้นความรู้ที่ดั้งเดิมต่างๆ ที่สูญหายไปเลิกไปหรือเปลี่ยนไปให้กับมาเพื่อประโยชน์ของผู้คนในสมัยนี้ เช่น การฟื้นฟูดนตรีไทย การฟื้นฟูการเกษตรผสมผสาน

3. การประยุกต์ (adaptation) คือ การปรับหรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกันให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาลประสานกับการรักษาสมัยใหม่ การทำพิธีบวชน้ำมัน เพื่อให้คนร่วมมือกันอนุรักษ์ป่า

4. การสร้างใหม่ (reconstruction) คือ การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่สัมพันธ์กับความรู้ดั้งเดิม เช่น การคิดโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยคุณค่าความเอื้ออาทรที่ชาวบ้านเคยมีต่อกันมาหารูปแบบใหม่ เช่น การสร้างธนาคารข้าว การรวมกลุ่มแม่บ้านเย็บผ้า เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบมากขึ้น

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 38) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ หรือความชัดเจนจากวิถีชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง เป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของกายใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมีวัฒนธรรมเป็นฐานมีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่งและเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุนิยม ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านยังสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ 1) คติความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา 2) ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย และ 4) แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

สามารถ จันทร์สุรย์ (2536, หน้า 63) กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาชีวิตได้ในท้องถิ่น ซึ่งจะสะท้อนออกมา 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคน โลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติหรือกระบวนการผลิตความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่อยู่รวมกันในเรื่องสังคมหรือชุมชน หรือระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย หรือความเชื่อสังคมไทยจัดได้ว่าเป็นสังคมหนึ่ง ที่มีองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้เฉพาะในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรแบบไทย หัตถกรรมไทย ศิลปะไทย ดนตรีไทย ตลอดจนงานด้านการศึกษาสุขภาพแบบที่เรียกว่า การแพทย์แผนไทย

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาเป็นรู้ที่สะสมมาตั้งแต่อดีตประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านไม่ได้มีการแบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติพิธีกรรมและประเพณี และผู้คนในชุมชนได้ใช้ความรู้นั้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสมดุลเคารพซึ่งกันและกันไม่ทำร้ายกัน ทำให้ทุกฝ่ายทุกส่วนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2.6 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ทั้งที่มีมานานแล้ว และที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะหรือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

ชาลวูวิทซ์ เกษตรศิริ (2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ Suger (Suger. n.d. : unpagged) ชี้ให้เห็นว่าส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรมการศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่นและกิจกรรมยามว่าง

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านของศิลปะสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราว และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

การสัมผัสโดยตรงระหว่างนักท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างน้อย 2 ประเภท (จริญญา เจริญสุดใน, 2544) คือ

1) ท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างเต็มรูปแบบโดยนักท่องเที่ยวไปพำนักอาศัยอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง และใช้ชีวิตเหมือนชนพื้นเมือง อาทิการท่องเที่ยวกักค้างแรมแบบโฮมสเตย์

2) การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นแบบมีการจัดการโดยนักทัศนกร ไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ ไม่พักค้างโดยพยายามเรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมของชนเผ่าพันธุ์นั้นๆ แต่ไม่ได้ลองใช้ชีวิตในรูปแบบเดียวกับชนพื้นเมือง

องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC (Richards, 1995) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 8 ประการ ได้แก่

- 1) โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ
- 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต
- 3) ศิลปะหัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
- 4) ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปของดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้านและดนตรีร่วมสมัย
- 5) การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- 6) ภาษาและวรรณกรรม
- 7) ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

สรุปการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการศึกษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย ภาษาที่ใช้สื่อสาร การกินอยู่ ให้วัฒนธรรมเหล่านั้นสามารถเกิดการบริหารการท่องเที่ยวที่ดี เพื่อที่จะสามารถใช้พื้นที่ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทำให้มันเสื่อมโทรมลงโดยการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธวัช แสงแดง (2551) ศึกษาเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลโพธิ์ ไทรในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีบุญข้าวจี่ อำเภอบัวโพธิ์ ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผลปรากฏว่าบทบาทของเทศบาลตำบลโพธิ์ไทรในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีบุญข้าวจี่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากปัญหา พบว่า ขาดหน่วยงาน หลักที่จะอำนวยความสะดวกที่แท้จริง ทำให้การประสานงานในการเตรียมงาน การจัดงานไม่เป็นเอกภาพ ส่วนข้อเสนอแนะเทศบาลตำบลโพธิ์ไทร ควรเป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีบุญข้าวจี่ให้คงอยู่สืบไป รวมทั้งขยายการจัดงานให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติสืบไป

ธัญพัทธ์ ศรีบุญสถิตพงษ์ (2551) ศึกษาเรื่อง บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ตามบทบาทของ เทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่เป็นปัญหามากกว่าด้านอื่น คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อที่มีปัญหามากคือ การไม่ให้ความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ รองลงมาคือ ด้านศักยภาพของ เทศบาลนคร อุบลราชธานี เกี่ยวกับความเพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องสุขลักษณะและคุณภาพของร้านอาหาร ความต้องการเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ เป็นความต้องการด้านศักยภาพของเทศบาลนครอุบลราชธานีมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็น ที่ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกและแนะนำเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเที่ยวในงาน รองลงมาเป็นความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ที่ต้องการให้จัดขบวนแห่ และเน้นการฟ้อนรำที่สวยงาม และความต้องการด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน พ้อคำสั่งขบวนเข้าประกวดด้วยเพื่อความหลากหลายและการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

สุพันธ์ ตาลรักษา (2551) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่าบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนงบประมาณและให้ความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแต่งบประมาณที่ให้อย่างสนับสนุนน้อยเกินไป เมื่อมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวบ้าน ไทยพวนในบ้านมะขามล้มให้ความร่วมมือดีมาก และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดงานประเพณีเพื่อยากให้มีการสืบสานไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป ส่วนความร่วมมือของคนในชุมชนที่ไม่ใช่คนไทยพวน ชุมชนมีความพร้อมที่จะจัดทำแผนการจัดการ วัฒนธรรม เพราะในชุมชนมีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานสิ่งที่ดั่งามเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น ยังมีคนรุ่นเก่าที่คอยให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมรวมทั้งมีคนรุ่นใหม่ที่ต้องการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จัดกิจกรรมโครงการปลูกจิตสำนึก ความเป็นไทยพวนให้แก่คนรุ่นหลัง จัดเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับผู้ที่ต้องการจะศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน โปรโมตการท่องเที่ยวโดย การจัดทำภาพยนตร์แบบอนิเมชันวัฒนธรรมไทยพวน โดยจัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้สื่อวีดิทัศน์หรือภาพยนตร์ประกอบการเล่าเรื่อง บริเวณที่ทำการองค์การบริหาร ส่วนตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา หรือค้นคว้าหาข้อมูลประวัติศาสตร์

ของชาวไทยพวน โดยการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกวดคัดลายมือ การเขียนภาษาไทยพวน โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านภาษาไทยพวนมาให้คำแนะนำในการประกวดคัดลายมือ และวิธีการเขียนภาษาไทยพวน ที่ถูกต้อง ส่วนการพูดภาษาไทยพวนก็จะพูดเป็นประจำอยู่แล้วในครอบครัวและในหมู่บ้านเดียวกัน การแต่งกายแบบไทยพวนก็จะอนุรักษ์การแต่งกายในวันสำคัญทาง ศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัดในวันพระ เพื่อบ่งบอกถึงการอนุรักษ์การแต่งกายแบบ ไทยพวน

เฉลิมขวัญ ทับล้อม (2553) ศึกษาเรื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยทรงดำ ตำบลหนองพลับ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทักษะด้านภาษา การแต่งกาย และประเพณีเสนาะของชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองพลับ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม พี่นฟู วัฒนธรรมไทยทรงดำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับ

1. ด้านภาษา ปัจจุบันการพูดภาษาไทยทรงดำยังคงใช้อยู่กับผู้สูงอายุ การถ่ายทอดการอ่านการเขียนภาษาไทยทรงดำเป็นเพียงการถ่ายทอดภายในครอบครัว ส่วนใหญ่จะสอนเพียงภาษาพูดไม่เน้นการอ่านการเขียน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ไทยทรงดำอ่านและเขียนหนังสือไทยทรงดำได้มีจำนวนน้อยการแต่งกายชาวไทยทรงดำมีเอกลักษณ์ของชนเผ่าชัดเจน โดยใช้เสื้อแบบเดียวกัน คือสีครามและสีดำ การแต่งกายชาวไทยทรงดำปัจจุบันมีเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ คนที่อยู่ในวัยรุ่น และวัยกลางคนจะแต่งกายแบบร่วมยุคร่วมสมัยเหมือนคนทั่วไป ประเพณีเสนาะยังคง มีอยู่เพราะเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูของลูกหลานต่อผีบรรพบุรุษ เพิ่มความเป็นสวัสดิ์มงคลแก่ครอบครัว

2. ชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองพลับ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับสนับสนุน และฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยทรงดำ ใน 3 ด้าน คือ ทักษะด้านภาษา วัฒนธรรมการแต่งกาย และประเพณีเสนาะ ด้านภาษา ให้โรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบให้ นักเรียนและเยาวชนพูดภาษาไทยทรงดำวันละคำ และเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการอ่านการเขียนภาษาไทยทรงดำมาสอนเป็นครั้งคราว ด้านการแต่งกาย ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับสนับสนุนงบประมาณสำหรับเด็ก นักเรียนในพื้นที่ให้แต่งชุดไทยทรงดำมาโรงเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน ด้านพิธีเสนาะให้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของท้องถิ่น รวมถึง ส่งเสริมการจัดงานประเพณีต่างๆ ของชาวไทยทรงดำ

จันทนา เข็มทอง (2554) ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ ตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การดำเนินงานด้านประเพณี วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำต่อ องค์การบริหารส่วนตำบลคุยม่วงสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งมติที่ประชุม สรุปความต้องการเร่งด่วนการพัฒนาการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำในตำบลคุยม่วง ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านงบประมาณที่เป็นรูปธรรมต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล วัฒนธรรมอำเภอและจังหวัด และภาคเอกชน

2. การสร้างศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับไทยทรงดำในตำบล เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวท้องถิ่น การเผยแพร่และการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจ ตลอดจนการประสานงานทั่วไป

3. การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำให้เป็นเอกลักษณ์ของตำบล เช่น หนึ่ง ผลิตภัณฑ์หนึ่งท้องถิ่น

วิวัฒน์ชัย บุญญานพวงศ์ (2544) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ผลการศึกษา พบว่า

1. ชาวมอญเริ่มเข้ามาอยู่ที่บ้านเกาะเกร็ดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา มีนิสัยรักสงบ เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากการสร้างวัดขึ้นอย่างสวยงาม และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ชาวมอญยังชอบงานประเพณี

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในกิจกรรมการทำบุญในวันสงกรานต์เป็น ประจำสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูบรรพบุรุษ และขอพรผู้ใหญ่ซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ประจำของชาวมอญเกาะเกร็ด นอกจากนี้ยังมีประเพณีงานศพ มอญทุกคนจะต้องไปร่วมงานโดยไม่ต้องบอกกล่าว

3. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญโดยรวม พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ในท่ามกลางสังคมที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

4. ผลการทดสอบไคสแควร์ (chi-square test) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า เพศ อายุ และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชน ส่วนการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญที่มีการศึกษา จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ชุมชนน้อย เพราะอาชีพและวิถีชีวิตที่ทันสมัย

ธัญพัทธ์ ศรีบุญสถิตพงษ์ (2551) ศึกษาเรื่อง บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานี ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น:กรณีศึกษาการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ตามบทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่เป็นปัญหามากกว่าด้านอื่น คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อที่มีปัญหามากคือ การไม่ให้ความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ รองลงมาคือ ด้านศักยภาพของ เทศบาลนครอุบลราชธานี เกี่ยวกับความเพียงพอของบุคลากรใน

การปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องสุขลักษณะและคุณภาพของร้านอาหาร
สรุปได้ว่างานวิจัยในแนวทางนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1)กลุ่มบทบาทหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล
ในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ (2) กลุ่มวัฒนธรรม
จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ และ (3) กลุ่มปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในการส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
- 3.3 ระยะเวลาในการเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.4 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีการศึกษา คือ การเก็บข้อมูลภาคสนาม (field survey) ซึ่งประกอบด้วยการสังเกต (observation method) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การลงพื้นที่และเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเผ่าปาเกอญอในพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (focused group interview) รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-dept interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้โดยตรง ได้แก่ ชาวกะเหรี่ยงปาเกอญอ ผู้มีอาชีพทอผ้ากี่เอว ประชาชนผู้นำชนเผ่าปาเกอญอ ผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ การสัมภาษณ์เป็นแบบกลุ่มและแบบเจาะลึก ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์แบบสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ กับการสัมภาษณ์แบบตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ได้กำหนดล่วงหน้าไว้แล้วเป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้คือการสัมภาษณ์แบบสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ จะสะท้อนข้อมูล

ได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ส่วนการสัมภาษณ์แบบตั้งคำถามไว้ล่วงหน้าจะทำให้สะดวกในการจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ ทั้งนี้สำหรับคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นี้ได้เรียงลำดับก่อนหลัง

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 17 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ชาวกะเหรี่ยงปาเกอญอผู้มีอาชีพทอผ้ากี่เอว จำนวน 15 คน โดยปราชญ์ผู้นำชนเป็นผู้แนะนำ ชาวกะเหรี่ยงที่มีอาชีพทอผ้ากี่เอว ต่อจากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีผู้แนะนำจากชาวกะเหรี่ยงผู้มีอาชีพทอผ้ากี่เอว เพื่อค้นหากลุ่มตัวอย่างคนต่อไป (snowball sampling) จนครบทั้งสิ้น 15 คน
2. ปราชญ์ผู้นำชนเผ่าปาเกอญอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ จำนวน 1 คน ผู้วิจัยเจาะจงเลือกสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้นำชนเผ่าปาเกอญอ และผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานมากกว่า 5 ปี จึงทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการวิจัยเป็นอย่างดี
3. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 1 คน

3.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนตุลาคม 2560 รวมระยะเวลา 1 ปี

3.4 วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่มุ่งเน้นอธิบายกระบวนการแนวคิด หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ากี่เอวของชนเผ่าปาเกอญอ อาศัยมิติทางแนวคิดภูมิปัญญาชาวบ้าน มิติทางสังคมและวัฒนธรรมในการศึกษาการทอผ้ากี่เอวของชนเผ่าปาเกอญอ เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้ากี่เอว โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคและวิธีการ ดังนี้

1. การสังเกต (observation method) เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participative observation) จากชาวกะเหรี่ยงผู้มีอาชีพทอผ้ากี่เอว โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกตผู้มีอาชีพทอผ้ากี่เอว ของชาวกะเหรี่ยงปาเกอญอ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมในการประกอบอาชีพทอผ้ากี่เอว ที่เกี่ยวกับวัตถุดิบ ความยากง่ายของการทอผ้ากี่เอว รวมไปถึงอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ทอผ้ากี่เอว เป็นต้น สำหรับเทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participative observation) ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตตลอดเวลาที่อยู่ในพื้นที่

แต่ไม่ได้ให้ชาวกะเหรี่ยงผู้มีอาชีพทอผ้าก็เอารู้อั่วว่าถูกสังเกตพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ต่างๆ โดยมุ่งสังเกตถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยทั่วไป เกี่ยวกับความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ของพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. การสัมภาษณ์ (interview method) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากชาวกะเหรี่ยงชุมชนป่าเกอญอ จำนวน 15 คน ปราชญ์ผู้นำชนเผ่าป่าเกอญอ จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้านตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน ซึ่งการสัมภาษณ์จะไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนดข้อความอย่างตายตัว แต่จะกำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่จะสัมภาษณ์เท่านั้น โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ไว้เป็นหลักในการตั้งประเด็นคำถาม และจะไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลัง ลักษณะของคำถามจะเป็นแบบปลายเปิด และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ หากพบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยมีข้อสงสัย ก็จะมีการสัมภาษณ์แบบเจาะประเด็นเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กล้องดิจิทัล และกล้องบันทึกวิดีโอ เพื่อใช้บันทึกภาพและบันทึกการสัมภาษณ์ และการสนทนาที่เป็นนัยสำคัญของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากการสังเกต และวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (key informants) โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (focused group interview) หลังจากนั้นทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-dept interview)

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัย คือ การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้คือ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Credibility) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2540; Miles and Huberman, 1994; Graneheim, 2004: 105-112) และการตรวจสอบข้อสรุปด้วยการยืนยันผลดังนี้

1) การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Credibility) คือการที่ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ตลอดจนการรวบรวมข้อมูล และมีการใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความจริง และความชัดเจนในทุก ประเด็นของการวิเคราะห์และการรายงานผล

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัย ได้มานั้นถูกต้องน่าเชื่อถือหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยใช้การตรวจสอบบุคคล โดยนำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมา วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างบุคคลที่ให้ข้อมูล ว่าถ้าเปลี่ยนแปลงบุคคลที่ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้จะ เหมือนกันหรือไม่

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน คือ ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนา การสอบถาม การสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันกัน

4) การยืนยันผล (Confirm ability) คือการยืนยันผลการเกิดจากข้อมูล โดยผู้วิจัยตรวจสอบ ความตรงของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ด้วยการนำข้อสรุปเสนอต่อปราชญ์ผู้นำชนเผ่า เพื่อขอความคิดเห็นและการยืนยันข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

หลังจากทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อา วิเคราะห์ตีความแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่ได้ศึกษาและตอบ คำถามการวิจัย ด้วยการหารูปแบบพฤติกรรมหรือหาข้อเท็จจริง และให้คำอธิบายหรือให้ความหมายแก่ พฤติกรรม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่ง ที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การทำงาน ฯลฯ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้เห็นหรือสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ แล้ว จึงลงมือสรุป แต่หากข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบ อื่นๆ ก็ถือว่าเป็นสมมุติฐาน หากได้รับการยืนยันก็ถือว่าเป็นข้อสรุปได้ ในส่วนข้อสรุปที่ไม่ได้รับการ ยืนยันนั้น เรียกว่า สมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) เช่น สมมุติฐานที่อาจตั้งขึ้นจากการ พิจารณาข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงศึกษารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (ศากุล ช่างไม้, 2546, หน้า 164-173) ดังนั้นตลอดจนเวลาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย และลงมือวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จึงต้องมีการบันทึกโดยจำแนก ออกเป็นใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร อะไร มีความหมายอย่างไรในการทำสิ่งเหล่านี้ในการพิสูจน์ สมมุติฐานนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพ จะแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีการตีกรอบทฤษฎี แต่ในการ วิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะไม่กำหนดสมมุติฐานจากกรอบแนวคิดอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้วิจัยจะปรับและ เปลี่ยนสมมุติฐานอยู่เสมอ โดยอาศัยการพิสูจน์สมมุติฐานเหล่านั้นตลอดเวลา ซึ่งสมมุติฐานอาจถูกหรือ ผิดก็ได้ เมื่อสมมุติฐานนี้ถูกพิสูจน์และตรวจสอบแล้ว จึงจะเป็นข้อสรุป (Appleton, 1995: 993-991)

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ หัวใจสำคัญอยู่การสร้างสมมติฐานชั่วคราวตลอดระยะเวลาของการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง การแสวงหาความรู้ความจริงของปรากฏการณ์ทางสังคมภายใต้บริบท (Contextual) ในทุกมิติที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น

สุภางค์ จันทวานิช (2540, หน้า 13-24) ได้เขียนหนังสือชื่อลักษณะและความสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวถึงเรื่องแนวคิดและลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปสาระได้ว่า

ลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. ลักษณะแรกของงานวิจัยคุณภาพ คืองานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องเข้าไปอยู่ในสภาพการณ์ที่กำลังศึกษา เพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งการจะเข้าไปปรากฏการณ์ได้อย่างลึกซึ้งต้องศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์นั้นด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลที่สำคัญ

2. ลักษณะที่สองของงานวิจัยเชิงคุณภาพ คืองานวิจัยเชิงคุณภาพมักจะมีลักษณะการบรรยายรายละเอียด นักวิจัยเชิงคุณภาพจะไต่ต่อรายละเอียดและเก็บมันไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อว่าเวลาที่เราจะวิเคราะห์ อธิบายรายละเอียดเหล่านั้นจะช่วยเสริมเพิ่มการอธิบายนั้นให้รอบคอบมากขึ้น

3. ลักษณะประการที่สามของการวิจัยเชิงคุณภาพ คืองานวิจัยชนิดนี้สนใจกระบวนการมากกว่าผลที่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการจะบอกเราถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ได้การดูที่ผลที่ได้อาจบอกได้แต่เพียงว่าเกิดอะไรขึ้น

4. ลักษณะประการที่สี่ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ลักษณะอุปมาน (Inductive) คือการสรุปหลักการจากข้อมูลต่างๆ ที่เก็บรวบรวมมาได้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการหาคำตอบไม่ใช่การทดสอบคำตอบ (ที่ลองตั้งไว้ก่อน) คำตอบนั้นจะได้มาก็โดยการพิจารณาภาพรวมซึ่งเกิดขึ้นจากการนำเอาข้อมูลต่างๆ มาเรียงปะติดปะต่อกัน

5. ลักษณะประการที่ห้าของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นลักษณะสุดท้ายของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนใจ “ความหมาย” ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาว่าเขาคิดอย่างไรเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทั้งนี้ก็เพราะว่าการตีความของมนุษย์ที่มีต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ จะเป็นตัวบ่งบอกการกระทำของเขาที่จะมีต่อปรากฏการณ์นั้น ทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งอย่างรอบด้าน

อคิน รพีพัฒน์ และคณะ (2537, หน้า 89-113) ได้เขียนหนังสือชื่อคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนาดังกล่าวถึงวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปสาระได้ว่า จุดเน้นที่สำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่การเน้นความเป็นมนุษย์ของผู้วิจัยและถูกวิจัย การเน้นข้อมูลที่เป็นระบบความหมายและการรับรู้ปรากฏการณ์การเน้นจุดยืนแบบคนในต่อการรับรู้ปรากฏการณ์ การเน้นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นจุดเน้นทั้งสิ้น

ทรงคุณ จันทจร (2549, หน้า 51-56) ได้เขียนหนังสือชื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ วัฒนธรรม กล่าวถึงการจัดสนทนากลุ่ม สรุปสาระได้ว่า

เป็นวิธีการเก็บข้อมูลสนามในการศึกษาเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเป็นวิธีใหม่ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยประเมินทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะวิธีการจัดสนทนากลุ่มประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ การเตรียมตัวของผู้วิจัย การเตรียมนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญการเตรียมตัวเข้าสู่ชุมชน และการเลือกบุคคลหรือกลุ่มในการศึกษา

การสนทนากลุ่มคือการสนทนาเป็นกลุ่ม และมีประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงในการสนทนาแต่ละครั้ง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปจนถึง 10 คน หรือ 12 คน โดยมีข้อสมมุติฐานที่เหมือนกันว่าเราจะรู้ถึงปฏิกิริยาโต้ตอบของคนได้อย่างละเอียดลึกซึ้งโดยกระตุ้นให้คนหันมาสนใจในสิ่งเดียวกัน และมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งในลักษณะการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) และผู้วิจัยก็สังเกตพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ศึกษาตลอดจนบันทึกการโต้ตอบกันภายในกลุ่มด้วยการบันทึกเทปหรือการจดบันทึกเอาไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป การสนทนากลุ่มที่จะได้ผลดีผู้วิจัยควรดำเนินการให้บรรยากาศเป็นไปด้วยความเป็นกันเอง ฟังผู้ให้ข้อมูลอย่างตั้งใจให้ความสำคัญด้วยท่าทีที่เป็นมิตร การสนทนากลุ่มจะเน้นความคิดเห็นของคน คำตอบจากการสนทนาไม่ใช่คำพูดหรือน้ำเสียงอย่างเดียวแต่ทำที่ความรู้สึกที่แสดงออกมาทางสีหน้าประกายตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สนทนาแสดงออกถือว่าเป็นคำตอบเช่นเดียวกัน การสนทนากลุ่มจะเน้นความคิดเห็นของคน ในส่วนของผู้ดำเนินการสนทนาและคณะต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งด้านเนื้อหาของการวิจัยวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัยอุปกรณ์เครื่องมือต้องตรวจสอบสนามทุกครั้งก่อนลงสนาม

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (focused group interview) หลังจากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ

จากการวิจัย พบว่านโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนและการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน การยกย่องให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิถีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต โดยสามารถสรุปนโยบายของรัฐบาบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิเช่น นโยบายการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม นโยบายการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม นโยบายการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม และนโยบายการบริหารและการจัดการ วัฒนธรรม ได้ดังนี้

นโยบายการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การทำนุ บำรุง รักษา พิธีกรรม พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมโลก

เป้าหมาย

1. มีการรักษารวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ

2. มีการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ ขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย และภาพลักษณ์เมืองที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติและประจำท้องถิ่น รวมทั้งสภาพแวดล้อม

3. มีการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทยบนรากฐานความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมโลก

4. มีระบบการเฝ้าระวังการนำภูมิปัญญาศิลปะและวัฒนธรรมไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

มาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ตลอดจนวัฒนธรรมเยาวชน และวัฒนธรรมประจำชาติทุกสาขาอย่างทั่วถึง

2. ผลิตตำรา สื่อการเรียนการสอน เกี่ยวกับงานศิลปะไทยชั้นสูง โบราณราชประเพณีไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยชั้นสูง

3. สำรวจ จัดทำทะเบียนบัญชีและจัดลำดับความสำคัญ โบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมทั้งการจัดทำคู่มือการทำนุ บำรุง รักษา ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เพื่อการจัดทำแผนทำนุ บำรุง สงวนรักษา และพัฒนา ได้อย่างเป็นระบบ

4. ทำนุ บำรุง รักษา ควบคุม ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ เช่น ย่านการค้า ตลาดและศูนย์การค้า พาณิชยกรรมของเมืองในอดีต เป็นเขตประวัติศาสตร์ บูรณะ ปรับปรุง และพัฒนาโบราณสถานให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองปัจจุบัน โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย เร่งระบบการจัดหาทุนพิเศษเพื่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม

5. ให้มีการควบคุมและส่งเสริมการสร้างอาคารของรัฐย่านประวัติศาสตร์ ให้คงภาพลักษณ์ของความเป็นไทยและท้องถิ่น รวมทั้งการคงรักษาสภาพแวดล้อม

6. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ที่กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการและทักษะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยทุกประเภท รวมทั้งการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก

8. ส่งเสริม และสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นให้มีอำนาจในการจัดการภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน รวมถึงการเฝ้าระวังมิให้มีการนำเอาภูมิปัญญา ศิลปะและวัฒนธรรมไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

นโยบายการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การปลูกฝัง สืบสาน เผยแพร่ แลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของคนในชาติ

เป้าหมาย

1. มีการบรรจุองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ และวัฒนธรรมประจำชาติไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ให้วัฒนธรรมผสมผสานกลมกลืนกับวิชาการสาขาอื่นๆ ทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม
2. มีการพัฒนาระบบการให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ
3. มีการสืบสานและนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม บนรากฐานความเป็นไทย ที่สอดคล้องกับสังคมโลก
4. มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาพลักษณ์เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติ กับนานาชาติ

มาตรการ

1. ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับรากฐานศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติและของโลก โดยบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมของเผ่าชนไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ทุกระดับและประเภทการศึกษา
2. พัฒนาระบบการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของถิ่นและของชาติ โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง
3. สนับสนุน ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน สมาคม มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทยบนรากฐานของเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งการใช้วัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานในการดำรงชีพ
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและถ่ายโอนความรู้ซึ่งกันและกัน
5. จัดให้มีทูตวัฒนธรรมไทยประจำในต่างประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวและทำความเข้าใจในศิลปะและวัฒนธรรมของชนชาตินั้นๆ

6. ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น วัดไทยที่อยู่ในต่างประเทศ เพื่อเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย

7. ให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานวัฒนธรรมทุกรูปแบบในสื่อทุกชนิด อย่างต่อเนื่อง กว้างขวางและทั่วถึง

8. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยใช้ศิลปะและวัฒนธรรม และกีฬาไทย เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

นโยบายการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม

เร่งรัดการผลิตและพัฒนาบุคลากร นักวิชาการ ช่างพื้นบ้าน ช่างศิลปะไทย ช่างศิลปะชั้นสูง อาสาสมัคร และผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม ให้สามารถสืบสานมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ

เป้าหมาย

1. บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครด้านศิลปะ วัฒนธรรม ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ทั้งด้านวิชาการและเทคนิค ให้สามารถสืบทอด สร้างสรรค์ งานด้านศิลปะ และวัฒนธรรม

2. มีบุคลากรทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิ ด้านสถาปัตยกรรมไทยช่างสิบหมู่ นาฏศิลป์ดนตรี และอื่นๆ ซึ่งกำลังจะเป็นปัญหาวิกฤตของชาติเพิ่มมากขึ้น

3. คนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติคุณอย่างกว้างขวาง

มาตรการ

1. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการฝึกอบรมบุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัคร ทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง เพื่อการเพิ่มวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์งานด้านวัฒนธรรม

2. สนับสนุนให้มีเวทีเผยแพร่ แลกเปลี่ยนงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบหลากหลาย เพื่อให้บุคลากร นักวิชาการ และอาสาสมัครทางศิลปวัฒนธรรม เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาเทคนิคต่างๆ มาปรับใช้กับงานทางศิลปะและวัฒนธรรม

3. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะในสาขาขาดแคลน อาทิเช่น สถาปัตยกรรมไทย ช่างสิบหมู่ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษาให้เป็นกรณีพิเศษ

4. พัฒนาสถาบันเฉพาะทางเพื่อสอนศิลปะไทย เช่น วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และอื่นๆ ถึงระดับปริญญาตรี

5. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติภูมิของบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม ที่สร้างผลงานดีเด่นศิลปะและทางวัฒนธรรม

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการเลือกสรรคนดีและผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม ทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณ โดยผ่าน สื่อมวลชนทุกแขนง

นโยบายการบริหารและการจัดการ การวัฒนธรรม

เร่งรัดพัฒนาการบริหารและการจัดการ เพื่อให้บทบาทการดำเนินงานของหน่วยงานทาง วัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความชัดเจนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมทั้ง กระจายอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่น อย่างเหมาะสม และมีการระดมทรัพยากร การลงทุนทางวัฒนธรรม ระหว่างภาครัฐ เอกชนอย่าง กว้างขวางต่อเนื่อง

เป้าหมาย

1. องค์กรบริหารงานวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น มีบทบาทการทำงานที่ชัดเจน และมี เครือข่ายเชื่อมโยงกัน
2. มีการกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม
3. มีอาสาสมัครและองค์กรภาคเอกชน ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานวัฒนธรรมทั้งระดับ ท้องถิ่นและระดับชาติเพิ่มมากขึ้น
4. มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรม ทั้งภาครัฐและเอกชน

มาตรการ

1. ปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และการจัดการของสถาบันส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม ให้ทันสมัย ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถานและการพิพิธภัณฑ์
2. กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งในระดับ ท้องถิ่นและระดับชาติให้มีความชัดเจน
3. จัดระบบและเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรม
4. กระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ดำเนินงานวัฒนธรรมให้ หน่วยงานระดับท้องถิ่น ภูมิภาค อย่างเป็นรูปธรรม
5. รมรงศ์ให้เบญจภาคีทางวัฒนธรรม ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรภาครัฐ เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงานวัฒนธรรม
6. รมรงศ์ให้ภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง และสนับสนุนกองทุนวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าทอที่เอาจของชนเผ่าปาเกอญอ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่าการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านมานี้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตนาาประการ ฉะนั้นเพื่อให้การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย การนำเอาภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนหรือการปฏิรูปการศึกษาจึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งจะต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมและอนุรักษ์มาบูรณาการด้วย การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาหลักของสังคมนั้นมิได้เอื้อให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทยที่สั่งสมสืบทอดมาในอดีตเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้รู้มีจำนวนจำกัดและส่วนใหญ่ก็สูงอายุ มิแต่จะล่องลับไป ความรู้ความรู้อาณาญาที่สั่งสมไว้ก็ดับสูญตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามนำเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมาผสมผสานเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีขึ้นจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของภูมิปัญญาที่มีลักษณะเป็นพลวัต และจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการอยู่บ้างแล้ว แต่นับว่ายังไม่เพียงพอและยังมิได้ประสานเชื่อมโยง กับกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นไปตามธรรมชาติของสังคมทั้งในชนบทและในเมืองการจัดการทำนโยบายและแผนงานส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาจึงมีเป้าหมายหลัก เพื่อให้ภูมิปัญญาถูกนำเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเหมาะสม และมีเอกภาพเชิงนโยบายในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากความรอบรู้จัดเจนของคนไทยหลายชั่วคนให้กับสังคมไทยในอนาคต

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นรากเหง้าที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของท้องถิ่นหรือสังคมนั้นๆ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และเกิดความภาคภูมิใจในผลผลิตของบรรพบุรุษ เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คนส่วนใหญ่มักจะมองว่าการศึกษาในระบบเท่านั้นที่ดีที่สุด เพราะหลักสูตรการเรียนการสอนถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะป็นระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ข้อเท็จจริงกลับตรงกันข้าม การศึกษาของชาติกำลังประสบกับภาวะวิกฤต เช่น เด็กจบประถมศึกษาแล้วไม่สามารถอ่านเขียนได้คล่อง เด็กมัธยมศึกษาบางคนหุงข้าวไม่เป็น ไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถหาวิธีการที่จะปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น หากมีการนำเอาความรู้ จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาหล่อหลอมรวมกับวิทยาการของสถานศึกษาก็จะสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมี 2 วิธีทาง คือ การถ่ายทอดความรู้จากสถานศึกษาไปสู่ชุมชนและการนำความรู้จากชุมชนมาสู่สถานศึกษา จึงจะเป็นการบูรณาการการศึกษาแผนใหม่ ดังนั้นหลักสูตรจึงควรมีเนื้อหา 3 ลักษณะเป็นองค์ประกอบ วิชาที่เป็นสากล (Universal Content) เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น วิชาที่เป็นความรู้เกี่ยวกับชาติของตนเอง

(National Content) เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น (Local Content)

ตั้งคำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“เดิมที่ไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลัก แต่จะทำเมื่อว่างจากการทำไร่ ทำนา ทำสวน ซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเสด็จไปเยี่ยมราษฎรที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ในปี พ.ศ. 2510 จุดประสงค์ที่ทรงเสด็จเยี่ยมราษฎรครั้งนี้ก็เพื่อรวบรวมชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ให้ได้อยู่อาศัยอย่างมั่นคง เป็นกลุ่มก้อน ง่ายต่อการพัฒนา และเป็นการรักษาป่าไม้แหล่งต้นน้ำลำธาร เนื่องจากในอดีตราษฎรในพื้นที่มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เกิดป่าเสื่อมโทรมเป็นบริเวณกว้าง ต่อมาในปี 2520 มีพระราชดำรัสให้หน่วยราชการ เข้าไปให้ช่วยเหลือด้านการทำมาหากิน การประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล และการศึกษา จึงเริ่มมีการสนับสนุนการทอผ้ากี่เอวให้กลับมาฟื้นฟูดังเดิมอีกครั้ง มีการรวมกลุ่มชาวบ้านที่มีการทอผ้าอยู่กับบ้านแล้วมีคนแก่คนเฒ่าชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียงได้มารวมกลุ่มกันทอผ้ากี่เอว” (ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2560)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน สรุปได้ว่า

“ปัจจุบันทางรัฐบาลก็ได้มีการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในเรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าชาวกะเหรี่ยง มีการผลักดันส่งเสริมการอนุรักษ์การทอผ้ากี่เอวของชนเผ่าปาเกอญอ รวมไปถึงชนเผ่าอื่นที่มีการทอผ้ากี่เอวในประเทศไทย มีการประสานงานระหว่างกลุ่มต่างถิ่นเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายของรัฐบาล จะเห็นได้จากการจัดงานส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองจากชาวไทยภูเขา มีสินค้าแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า มีการกาสาหิตการผลิตสำหรับผู้สนใจและเรียนรู้กระบวนการผลิต เป็นต้น”... (เจ้าหน้าที่ของรัฐ, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2560)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ

ผ้าทอกีเอาของชุมชนปาเกอญอได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คือ การขาดแคลนช่างทอผ้ากะเหรี่ยงรุ่นใหม่ เพราะผู้ทอส่วนใหญ่มักจะเป็นสตรีสูงอายุเริ่มมีจำนวนลดน้อยถอยลง ทำให้ขาดช่วงการสืบทอดความรู้ การหมดความนิยมในการใช้ และกลายเป็นแค่สัญลักษณ์ของคนกะเหรี่ยงการขาดความต่อเนื่องและขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผ้าทอ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงและหาทางป้องกันมิให้เสื่อมสูญ เพราะผ้าทอกีเอามีคุณค่าในวัฒนธรรมประเพณี มีคุณค่าความงามที่แสดงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น มีภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ และมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจที่จะส่งเสริมการสร้างอาชีพในท้องถิ่น จึงนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรรักษาไว้และให้คงอยู่กับลูกหลานชาวกะเหรี่ยงต่อไป

เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนและการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งการศึกษาทั้งในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน รวมไปถึงการศึกษาตามอัธยาศัย ให้การยกย่อง เชิดชูเกียรติ "ปราชญ์ชาวบ้าน" และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งให้แบบอย่าง และชี้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ได้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา

2. แนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นพ้องตรงกันว่าหากจะให้นโยบายของของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพผลักดันเพื่อพัฒนาการวัฒนธรรมนั้น เราต้องใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ มีประโยชน์เกื้อกูลต่อการพัฒนาการศึกษา

พัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม สร้างและจรรโลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และมีวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่อย่างเชื่อมั่นบนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รวมทั้งสามารถรักษาพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในบริบทของสังคมโลกอย่างสันติสุข เร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การทำนุ บำรุง รักษา พิถีพิถัน พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมโลก มีการการปลูกฝัง สืบสาน เผยแพร่ แลกเปลี่ยน ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของคนในชาติ พัฒนาบุคลากร นักวิชาการ ช่างพื้นบ้าน ช่างศิลปะ ช่างศิลปะชั้นสูงอาสาสมัคร และผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรม ให้สามารถสืบสานมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ พัฒนาการบริหารและการจัดการ เพื่อให้บทบาทการดำเนินงานของหน่วยงานทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้มีความชัดเจนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมทั้งกระจายอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และมีการระดมทรัพยากร การลงทุนทางวัฒนธรรม ระหว่างภาครัฐ เอกชนอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง

การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าที่เอวของชนเผ่าปาเกอญอ ได้แก่ การรื้อฟื้นโดยการสืบทอดตามผู้เชี่ยวชาญเพื่อเก็บรวบรวมความรู้ แล้วมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กนักเรียนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมผ้าทอที่เอวให้คงอยู่และเห็นคุณค่าของผ้าทอที่เอว และร่วมกันอนุรักษ์การทอผ้าที่เอวของชนเผ่าปาเกอญอให้คงอยู่กับชุมชนได้ ถึงแม้ว่าจะมีกระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมจากคนไทยพื้นราบและวัฒนธรรมชาติอื่นๆ

5.2 อภิปรายผล

1. นโยบายของรัฐในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปาเกอญอ

ในการส่งเสริมและอนุรักษ์คือต้องมีการบูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการสืบค้นรากวัฒนธรรม นำสู่การสืบสาน ต่อยอด เพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา การท่องเที่ยว และการสร้างสรรค์โดยมีตัวอย่างมาตรการหรือแนวทางในการดำเนินงานตาม เช่น ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็ก เยาวชนและประชาชน มีโอกาสในการสืบค้น และเรียนรู้รากวัฒนธรรม มีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการการสืบสานต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา การท่องเที่ยว และการ สร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์อารยธรรมที่ดึงมาสู่วิถีชีวิตและสังคมคุณภาพ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการนันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดการ เรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณธรรม เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่าง สร้างสรรค์เข้าใจถึง

คุณค่า ซาบซึ้งในความสุนทรีย์ของศิลปะ เสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรเฝ้าระวังและสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทั้งวิถีชีวิตและ สื่อทุกประเภทที่มีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมและ พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งจัด สื่อที่เป็นภัยต่อสังคม ขยายสื่อดีเพื่อนำไปสู่การสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างเท่าทันสถานการณ์ สนับสนุนการจัดการศึกษา การวิจัยและพัฒนาศักยภาพการ ดำเนินงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของประเทศบนฐานวัฒนธรรม อำนวยความสะดวก พัฒนา ศักยภาพและเสริมความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายให้สามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ รวมทั้งบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่และแลกเปลี่ยนทางศิลปะ และวัฒนธรรมทั้ง ในและต่างประเทศ

สอดคล้องกับสุพันธ์ ตาลรักษา (2551) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การ บริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่าบทบาทในการ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนงบประมาณและให้ความสำคัญในการ ดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่องแต่งบประมาณที่ให้อย่างสนับสนุนน้อยเกินไป เมื่อมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวบ้าน ไทย พวนในบ้านมะขามล้มให้ความร่วมมือดีมาก และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดงานประเพณี เพื่ออยากให้มีการสืบสานไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป ส่วนความร่วมมือของคนในชุมชนที่ไม่ใช่คนไทยพวน ชุมชน มีความพร้อมที่จะจัดทำแผนการจัดการ วัฒนธรรม เพราะในชุมชนมีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ควร แก่การอนุรักษ์และสืบสานสิ่งที่ตั้งถามเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น ยังมีคนรุ่นเก่าที่คอยให้ความรู้ เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมรวมทั้งมีคนรุ่นใหม่ที่ต้องการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป แนวทางการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้าจังหวัดสุพรรณบุรี จัด กิจกรรมโครงการปลูกจิตสำนึก ความเป็นไทยพวนให้แก่คนรุ่นหลัง จัดเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม สำหรับผู้ที่ต้องการจะศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน โปรโมตการท่องเที่ยวโดย การจัดทำภาพยนตร์แบบอนิเมชันวัฒนธรรมไทยพวน โดยจัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้สื่อวีดิทัศน์หรือ ภาพยนตร์ประกอบการเล่าเรื่อง บริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา หรือค้นคว้าหาข้อมูลประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน โดย การผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การประกวดคัดลายมือ การเขียนภาษาไทยพวน โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความ ชำนาญด้าน ภาษาไทยพวนมาให้คำแนะนำในการประกวดคัดลายมือและวิธีการเขียนภาษาไทยพวน ที่ ถูกต้อง ส่วนการพูดภาษาไทยพวนก็จะพูดเป็นประจำอยู่แล้วในครอบครัวและในหมู่บ้านเดียวกัน การแต่ง กายแบบไทยพวนก็จะอนุรักษ์การแต่งกายในวันสำคัญทาง ศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัดในวันพระ เพื่อ บ่งบอกถึงการอนุรักษ์การแต่งกายแบบ ไทยพวน

2. แนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนเผ่าปาเกอญอ

จากผลการศึกษาถึงสาเหตุที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญของชนเผ่าปาเกอญอมีความต้องการที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการทอผ้าไปสู่ลูกหลานหรือคนรุ่นใหม่ พบว่ามีสาเหตุ พอเชื่อมโยงได้กับรูปแบบของการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า ดังที่ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2536 : 32) อธิบายว่าภูมิปัญญา หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบทอดมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้ การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นการนำเอาทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเป็นเอกลักษณ์สากลที่หลายๆ ถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชาวบ้าน เช่น การประกอบประเพณีพิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำไม่โดดเดี่ยว ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกถือว่าเป็นพลังทางศีลธรรม โดยทั่วไปภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ง่าย ไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือ สร้างสำนึกในหมู่คณะสูงทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ สอดคล้องกับ วิริณธิ์ ธรรมนารถสกุล (2542: 41) กล่าวถึง ภูมิปัญญาว่าเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ซึ่งมองว่าคนในชุมชนมีความสามารถ มีสติปัญญา เป็นสิ่งที่ควรจะรักษาไว้หรือมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และคนในท้องถิ่นต้องมีความตระหนักในการที่จะรักษา นอกจากนี้ระบบการศึกษาต้องมีการกระจายลงสู่ท้องถิ่นมากขึ้น เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้สองทาง คือ การเรียนรู้จากตนเองเป็นการเรียนรู้ภายในชุมชน หรือการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการเรียนรู้จากส่วนกลางเป็นการเรียนรู้จากภายนอกชุมชนและนอกประเทศ ควรเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับชุมชนเสริมสร้างสติปัญญา เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะให้ความรู้ต่างๆ กลับมาเป็นทุนของสังคมและชุมชนต่อไป และสอดคล้องกับ จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์ (2543) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น คือความรู้ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นเป็นสมบัติทางวิทยาอันหลากหลาย ซึ่งชาวบ้านได้สั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์ และจัดระเบียบประสบการณ์นั้นเป็นหมู่เป็นพวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และได้ใช้ประโยชน์และประพาศสืบต่อกันมาในหมู่ชนชาวบ้านหลายชั่วอายุคนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นนี้ โดยทัศนคติปัจจุบันอาจคิดเห็นว่าเป็น “ปรัมปราวิทยา” ซึ่งแตกต่างจากความรู้ที่เรียกในปัจจุบันว่า ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งเมื่อมองย้อนยุคเข้าไปในอดีตกาลก็จะพบว่า ชนชาวบ้านในแต่ละรุ่นๆ ต่อมาก็ได้อาศัย “ปรัมปราวิทยา” ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชนชาวบ้านนั่นเองเป็นเครื่องประดับประดาเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่ได้มาจนทุกวันนี้ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้จึงเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมที่พัฒนาคนไปเป็นชาวเมือง และสามารถสถาปนาวัฒนธรรมชาวเมืองขึ้นได้ ก็ด้วยรากฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นเกื้อหนุนขึ้นไปเป็นตามลำดับ

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพันธ์ ตาลรักษา (2551) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พวนขององค์การ บริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนงบประมาณและให้ความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแต่งบประมาณที่ให้อย่างสนับสนุนน้อยเกินไป เมื่อมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวบ้าน ไทยพวนในบ้านมะขามล้มให้ความร่วมมือดีมาก และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดงานประเพณีเพื่ออยากให้มีการสืบสานไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป ส่วนความร่วมมือของคนในชุมชนที่ไม่ใช่คนไทยพวน ชุมชนมีความพร้อมที่จะจัดทำแผนการจัดการ วัฒนธรรม เพราะในชุมชนมีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบ สานสิ่งที่ตั้งมาเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น ยังมีคนรุ่นเก่าที่คอยให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมรวมทั้งมีคนรุ่นใหม่ที่ต้องการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป แนวทางการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้าจังหวัดสุพรรณบุรี จัดกิจกรรมโครงการปลูกจิตสำนึก ความเป็นไทยพวนให้แก่คนรุ่นหลัง จัดเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับผู้ที่ต้องการจะศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน โปรโมตการท่องเที่ยวโดย การจัดทำภาพยนตร์แบบอนิเมชันวัฒนธรรมไทยพวน โดยจัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วน และใช้สื่อวีดิทัศน์หรือ ภาพยนตร์ประกอบการเล่าเรื่อง บริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา หรือค้นคว้าหาข้อมูลประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน โดยการผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การประกวดคัดลายมือ การเขียนภาษาไทยพวน โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้าน ภาษาไทยพวนมาให้คำแนะนำในการประกวดคัดลายมือและวิธีการเขียนภาษาไทยพวน ที่ ถูกต้อง ส่วนการพูดภาษาไทยพวนก็จะพูดเป็นประจำอยู่แล้วในครอบครัวและในหมู่บ้านเดียวกัน การแต่งกายแบบไทยพวนก็จะอนุรักษ์การแต่งกายในวันสำคัญทาง ศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัดในวันพระ เพื่อ บ่งบอกถึงการอนุรักษ์การแต่งกายแบบ ไทยพวน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพันธ์ ตาลรักษา (2551) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรม ไทยพวนขององค์การ บริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีผลการศึกษา พบว่าบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยพวนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนงบประมาณและให้ ความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเข้าร่วมใน การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแต่งบประมาณที่ให้อย่างสนับสนุนน้อยเกินไป เมื่อมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวบ้าน ไทยพวนในบ้านมะขามล้มให้ความร่วมมือดีมาก และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันใน การจัดงานประเพณีเพื่ออยากให้มีการสืบสานไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป ส่วนความร่วมมือ ของคนในชุมชนที่ไม่ใช่ คนไทยพวน ชุมชนมีความพร้อมที่จะจัดทำแผนการจัดการ วัฒนธรรม เพราะในชุมชนมีประเพณีและ

วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานสิ่งที่ตั้งงามเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น ยังมีคนรุ่นเก่าที่คอยให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมรวมทั้งมีคนรุ่นใหม่ที่ต้องการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ดังนี้

1. ด้านนโยบายของรัฐควรผลักดันให้การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปบรรจุอยู่ในวาระของประเทศ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการช่วยกันระดมความคิดและนำไปสู่การปฏิบัติจริงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ การอบรมให้ความรู้เทคนิคการทอผ้า การตลาดการบริหารจัดการ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรมีการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายของการทอผ้าที่เอวในเขตพื้นที่ต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มทอผ้ามากยิ่งขึ้นในด้านการรวมการผลิต การแลกเปลี่ยน ความรู้ด้านการทอ ลวดลาย การตลาด อีกทั้งเป็นการเชื่อมสายใยความเป็นกะเหรี่ยงแต่ต่างเผ่าพันธุ์ ให้เกิดความภูมิใจในผ้าทอที่เอว ตลอดจนเป็นการดำรงอยู่ของคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ต่อไป

2. ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวควรรื้อฟื้นหรือหิบบกวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยกะเหรี่ยงชนเผ่าปาเกอญอที่มีความสัมพันธ์กับผ้าทอที่เอว เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กระบวนการผลิตและลายของผ้าทอด้วยการจัดให้มีการสาธิตหรือจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอห้วยสัตว์ใหญ่หรือชุมชนกะเหรี่ยงเผ่าอื่นๆ ให้ความรู้ผ้าทอที่เอวให้แพร่หลายยิ่งขึ้น และนำไปสู่การเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. ด้านการพัฒนา ควรหลักสูตรผ้าทอพื้นบ้านของชนเผ่าปาเกอญอ โดยเชิญปราชญ์ท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญของผ้าทอที่เอวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้ชุมชนเห็นว่า ผ้าทอที่เอว นั้นยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะลูกหลานที่เป็นกะเหรี่ยงในเผ่าปาเกอญอที่ต้องการรับการสืบทอด เพราะอาชีพการทอผ้าที่เอวแฝงไปด้วยวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่มีคุณค่า ไม่อยากให้ผ้าทอที่เอวเป็นเพียงเครื่องแสดงสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้นแต่อยากให้อยู่สืบไป

4. ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดรวมไปถึงการฟื้นฟู ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวกะเหรี่ยงชนเผ่าปาเกอญอในชุมชนที่ควรจะต้องสร้างจิตสำนึกรักและห่วงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง แสดงให้เห็นว่าผ้าที่เป็นรากเหง้าของบรรพบุรุษของชนเผ่าปาเกอญอ ที่ปัจจุบันแสดงความเป็นตัวตนของชนเผ่าปาเกอญอผ่านเครื่องแต่งกาย ปลูกฝังให้ลูกหลานมีจิตสำนึกในการสวมใส่เสื้อผ้าทอที่เอว ไม่กระดากอายเมื่อสวมใส่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตแล้วยังเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มทอผ้าที่เอวมีกำลังใจทำงาน มีการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านผลิตภัณฑ์ควรมีการจัดประกวดผลิตภัณฑ์หรือการแข่งขันประกวดลายผ้าทอที่เอว เช่น ลายจก ลายปัก ลายมัดย้อม เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จากผู้เชี่ยวชาญในชุมชนที่ยังมีความรู้ อยู่ จะ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลาน ได้เกิดแนวคิดในการพัฒนาลวดลายใหม่ๆ นอกจากนี้ เป็น การอนุรักษ์แล้วยังเป็นการประยุกต์ความรู้ให้เกิดลายผ้าทอใหม่ๆ บนฐานความรู้เดิม กระตุ้นให้เยาวชน รุ่นใหม่ในพื้นที่เกิดการตื่นตัวเห็นคุณค่าของศิลปะบนผ้าทอที่เอวมามากยิ่งขึ้น

มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าทอที่เอว เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ใหม่ๆ ทั้งนี้จะต้องมีการสำรวจตลาดและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะกับ ลูกค้าและตลาด ทำให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกิดความหลากหลาย มีเป้าหมายให้การผลิตสอดคล้อง กับความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย รวบรวมภูมิปัญญาด้านการย้อมสีธรรมชาติตลอดจนถึงสาเหตุปัญหาและ แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอที่เอว
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาลวดลาย และรูปแบบผลิตภัณฑ์ของผ้าทอที่เอวให้มีความ เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะผ้าทอพื้นเมืองของชน เผ่าปาเกอญอ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับต่างๆ
4. ควรมีการศึกษาวิจัยชนิดของผ้าทอที่เอวในประเทศไทย ในประเด็นของรูปแบบลวดลายทาง ศิลปะว่ามีรูปแบบเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละชนเผ่า มีเทคนิควิธีการทำอย่างไร เพื่อเป็น แนวทางในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เอวของกะเหรี่ยงทุกเผ่าให้มีความสวยงามสอดคล้องกับ ยุคสมัยปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2555). *คู่มือการดำเนินงานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <http://saiyai.culture.go.th.>, 1 พฤษภาคม 2555
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม (2552), *การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยง*
- จันทนา เข็มทอง. (2554). *แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ*. ตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก.
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*
- มาตรา 11 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
- (3) วางแนวทางและประสานนโยบายและแผน เพื่อความร่วมมือและการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆ ในหน่วยงานของรัฐและเอกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติและการรณรงค์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
- (4) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ
- (5) ควบคุมและหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติในจิตใจของประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*
- มาตรา 18 ให้สภาวัฒนธรรมทุกระดับมีหน้าที่ดังต่อไปนี้
- (4) ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมจัดกิจกรรมขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอดและเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม
- ประเวศ วสี. (2542). *การแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาแห่งการพึ่งพาตนเอง*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- _____. (2536). *การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา*. ชุมชนพัฒนา, 1 (5), หน้า 75.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2536). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน : ทิศทางหมู่บ้านไทย*, กรุงเทพฯ : อักษรพัฒนา.
- เฉลิมขวัญ ทับล้อม. (2553). *องค์การบริหารส่วนตำบลกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยทรงดำ*. ตำบลหนองพลับ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว*.
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). *การวิจัยเชิงคุณภาพวัฒนธรรม*.
- ธวัช แสงแดง. (2551). *บทบาทของเทศบาลตำบลโพธิ์ ไทรในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีบุญข้าวจี๋ อำเภอโพธิ์ ไทร จังหวัดอุบลราชธานี*.

- ธัญพัทธ์ ศรีบุญสถิตพงษ์. (2551). *บทบาทของเทศบาลนคร อุบลราชธานีในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา. จังหวัด อุบลราชธานี.*
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม
มาตรา 80 (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก และเผยแพร่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- วิริทธิ์ ธรรมนารถสกุล. (2542). *ทุนทางสังคมในองค์ความคิดในเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- วิวัฒน์ชัย บุญญานพวงศ์. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวมอญบ้านเกาะเกร็ด. อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.*
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2540). *ลักษณะและความสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ.*
- สุพันธ์ ตาลรักษา. (2551). *การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนขององค์การ บริหารส่วนตำบลมะขามล้ม. อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี.*
- อบเชย แก้วสุข. (2543). *รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเผยแพร่ ความรู้ของสื่อมวลชน. อุบลราชธานี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*
- อคิน รพีพัฒน์และคณะ. (2537). *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา.*

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพประกอบ

ภาพที่ ก.1 คำทักทายของประเทศเพื่อนบ้าน

หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”

หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวงบ้านโคนมพัฒนา”
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.4 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวงบ้านโคนมพัฒนา”
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.5 โรงทอผ้ากี่เอว แห่งที่ 1
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.6 โรงทอผ้ากี่เอว แห่งที่ 2
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.7 หมู่บ้านชนเผ่าปาเกอญอ ที่ในหลวง ร.9 เคยเสด็จมา
หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยส์ตวิใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.8 ผู้นำชุมชน และชาวบ้านผู้สืบทอดการทอผ้ากี่เอว
หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยส์ตวิใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.9 ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ถ่ายทอดการทอผ้ากี่เอว
หมู่บ้านชนเผ่าปากกะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.10 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 1
หมู่บ้านชนเผ่าปากกะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.11 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 2
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.12 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 3
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.13 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 4
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.14 กระบวนการ ขั้นตอน การทอผ้ากี่เอว ขั้นตอนที่ 5
 หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.15 ตัวอย่างเสื้อผ้าทอเกี๊ยะ

หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 8 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.16 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ และผู้สืบทอดการทอผ้าเกี๊ยะ

หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 15 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.17 อาคารเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
หมู่บ้านชนเผ่าปากกาะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 22 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.18 ทำการผู้ใหญ่บ้านป่าละอู
หมู่บ้านชนเผ่าปากกาะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 22 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ ก.19 สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านป่าละอู
หมู่บ้านชนเผ่าปากากะยอ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา : ผู้วิจัย 22 ตุลาคม พ.ศ. 2560

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายวิโรจน์ บุญเย็น
วัน เดือน ปีเกิด	17 ตุลาคม 2519
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 143/1 ถนนประจวบคีรี ตำบลประจวบคีรีขันธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธุ์ 77000
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธุ์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการตลาด วิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์
พ.ศ. 2550	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาระบบสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2549 – 2552	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 1 สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 (เขตปทุมวัน)
พ.ศ. 2552 – 2555	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
พ.ศ. 2555 – 2558	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
พ.ศ. 2558 – 2559	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธุ์